

Додаток
до рішення 68 сесії восьмого
скликання Менської міської ради
18 грудня 2025 року № _____

ПРОГРАМА
щодо попередження дитячої безпритульності та
бездоглядності, розвитку сімейних форм виховання дітей-
сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування,
«Діти Менщини» на 2026-2028 роки

м. Мена
2025 рік

Зміст

1.	Паспорт Програми попередження дитячої безпритульності та бездоглядності, розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, «Діти Менщини» на 2026-2028 роки .
2.	Визначення проблеми, на розв’язання якої спрямована Програма.
3.	Мета Програми.
4.	Обґрунтування шляхів і засобів розв’язання проблеми, обсягів та джерел фінансування, строки та етапи виконання Програми.
5.	Завдання, заходи реалізації Програми та результативні показники.
6.	Координація та контроль за ходом виконання Програми.
7.	Додаток 1. Ресурсне забезпечення Програми.
8.	Додаток 2. Напрями діяльності та заходи Програми.

ПАСПОРТ

Програми попередження дитячої безпритульності та бездоглядності, розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, «Діти Менщини» на 2026-2028 роки

1.	Ініціатор розроблення Програми	Менська міська рада, Відділ соціального захисту населення та охорони здоров'я Менської міської ради
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення Програми	Закони України: «Про соціальні послуги» від 19 січня 2019 року № 2671-VIII, «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР, «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року № 2342-IV, Указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини», Указ Президента України від 24.02.2022 р. №64 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України від 24.04.2022 р. №2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», Постанова Кабінету Міністрів України № 585 від 1 червня 2020 року «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах», Постанова Кабінету Міністрів України № 587 від 01 червня 2020 року «Про організацію надання соціальних послуг», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.11.2024 р. № 1201-р «Про схвалення Стратегії забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024-2028 роки та затвердження операційного плану заходів на 2024-2026 роки з її реалізації», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року»
3.	Розробник Програми	Комунальна установа «Менський міський центр соціальних служб» Менської міської ради
4.	Співрозробники Програми	Служба у справах дітей Менської міської ради

5.	Відповідальний виконавець Програми	Відділ соціального захисту населення та охорони здоров'я Менської міської ради, Комунальна установа «Менський міський центр соціальних служб» Менської міської ради, Служба у справах дітей Менської міської ради
6.	Учасники Програми	Відділ соціального захисту населення та охорони здоров'я Менської міської ради, Комунальна установа «Менський міський центр соціальних служб» Менської міської ради, служба у справах дітей Менської міської ради, виконавчий комітет міської ради.
7.	Термін реалізації Програми	2026-2028 роки
7.1.	Етапи виконання Програми	I етап: 2026 – 2027 роки II етап: 2028 рік
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Бюджет Менської міської територіальної громади та кошти інших джерел, не заборонених законодавством
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми	280,000 тис.грн. 2026 рік - 91,000 тис.грн. 2027 рік - 94,000 тис.грн. 2028 рік - 95,000 тис.грн.
9.1.	Коштів бюджету територіальної громади	280,000 тис.грн.

2. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

На сучасному етапі розвитку українського суспільства посилення соціально-правового захисту дітей, попередження раннього соціального сирітства є одним із пріоритетних напрямків здійснення державної соціальної політики та важливою умовою інтеграції до Європейської спільноти. Це зобов'язує усі органи влади працювати в інтересах дітей.

Для забезпечення виконання завдань державної політики у сфері охорони дитинства діяльність Менської міської ради спрямовується на захист прав, свобод та інтересів дітей, запобігання їх бездоглядності та безпритульності, соціальному сирітству, розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, надання якісних соціальних послуг сім'ям, які потрапили у складні життєві обставини.

В період війни з росією в громаді з'явилася значна кількість внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб, які потребують послуги інтеграції та соціальної адаптації за новим місцем проживання, допомоги в забезпеченні створення належних умов для життєдіяльності, реалізації їх прав та потенціалу, забезпечення соціальної, медичної, психологічної та матеріальної підтримки.

Реалізація Програми забезпечить ефективне розв'язання соціальних

проблем, які виникають у внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб, у зв'язку з тим, що в більшості випадків відбувається переміщення сімей з дітьми, громадян похилого віку або інвалідів, внаслідок чого це вимагає забезпечення системності та адресності, координації дій міської ради, центру соціальних служб, волонтерів, громадських та благодійних організацій. Війна вплинула і на соціальну ситуацію в громаді: знизилися доходи, збільшився рівень безробіття.

На сьогодні найбільш соціально вразливими є сім'ї з дітьми, батьки яких з певних причин не можуть забезпечити належного утримання та догляду за дитиною, ухиляються від виконання батьківських обов'язків. Часто такі діти стають жертвами насильства та злочинів, залучаються до протиправної діяльності.

Їх життю і здоров'ю постійно загрожує небезпека. Для запобігання подібним негативним проявам у дитячому середовищі налагоджена системна робота, що включає проведення заходів із своєчасного виявлення складних життєвих обставин із застосуванням методики ведення випадку, діагностики ознак сімейного неблагополуччя, профілактичної роботи з батьками, надання сім'ям соціальних послуг відповідно до їх потреб, організацію надання необхідної соціальної, психологічної, педагогічної та медичної допомоги дітям.

Особливої уваги та турботи з боку суспільства, всіх державних органів та недержавних організацій потребують діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, число яких збільшується в результаті ворожих обстрілів, воєнних дій, мінування територій та загибелі наших воїнів. Все актуальнішим стає питання їх влаштування до сімейних форм виховання (усиновлення, опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу), пошуку нових батьків, створення умов для зростання кожного маленького українця у колі сім'ї.

Тому актуальними залишаються питання:

- підвищення ефективності діяльності органів опіки та піклування, закладів соціального захисту дітей, спрямованої на профілактику бездоглядності та безпритульності дітей;
- подальшого розвитку в громаді форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, їх усиновлення, влаштування під опіку, піклування, розгалуження мережі прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, запровадження послуги патронату, що є ефективним засобом боротьби з дитячою бездоглядністю та безпритульністю.

Право дитини на зростання в сімейному оточенні та обов'язок держави створювати умови для реалізації кожною дитиною такого права, забезпечувати пріоритет сімейного виховання встановлено Сімейним кодексом України, Законом України "Про охорону дитинства", Конвенції про права дитини, Конвенції про права осіб з інвалідністю, стратегічних документах ЄС, зокрема Стратегії ЄС з прав дитини на 2021-2024 роки, Стратегії ЄС з прав людей з інвалідністю на 2021-2030 роки, Плані дій ЄС з прав людини та демократії на 2020-2024 роки, Європейській дитячій гарантії. У Висновку щодо заявки України

на набуття членства в ЄС від 17 червня 2022 р. визначено, що подолання високих рівнів інституціоналізації дітей в Україні є пріоритетом у рамках фундаментальних прав.

У зв'язку з воєнним станом відбувається підвищення рівня безробіття, економічної та соціальної нестабільності, пошкодження та руйнування об'єктів житлової інфраструктури призводить до влаштування дітей до закладів, які здійснюють інституційний догляд та виховання, стають менш доступними медичні, освітні, соціальні та реабілітаційні послуги, що погіршує умови догляду та виховання дітей.

Для попередження потрапляння дитини в інституційні заклади стає важливим запровадження нових соціальних послуг для сімей у громаді та підтримка функціонування послуги денного догляду дітей з інвалідністю, яка запроваджена на базі відділу «Центр підтримки родини» Комунальної установи «Менський міський центр соціальних служб» Менської міської ради.

В умовах війни діти та сім'ї отримують психологічні травми унаслідок вимушеного переміщення, загибелі членів сім'ї та постійного перебування в небезпеці. Зростає кількість дітей та жінок, постраждалих від насильства. Батьки приділяють недостатньо уваги вихованню дітей, тому важливим є надання послуги консультування/формування життєстійкості та позитивного батьківства.

На стан надання соціальних послуг негативно впливає також нестача соціальних працівників, зумовлена зростанням потреби у соціальних послугах у зв'язку зі збільшенням та розширенням кількості вразливих категорій сімей з дітьми.

Тому актуальними є:

- розвиток надання послуги денного догляду дітей з інвалідністю;
- підсилення послуг соціального супроводу сімей, які виховують дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- надання послуги консультування/формування життєстійкості, продовження запровадження програми позитивного батьківства.

3. Мета Програми та напрямки реалізації

Метою Програми є створення належних умов для забезпечення реалізації права кожної дитини на виховання в сімейному оточенні, попередження дитячої бездоглядності, безпритульності та соціального сирітства, розвиток системи соціальної підтримки сім'ї безпосередньо в громаді.

Пріоритетними напрямками в реалізації заходів Програми визначено:

- удосконалення діяльності органів опіки та піклування в напрямку раннього виявлення сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, спрямованих на підвищення їх соціальної захищеності, економічної спроможності та зміцнення батьківського виховного потенціалу, надання їм необхідних соціальних послуг;
- подальший розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, створення умов для влаштування дітей у

сім'ї, запровадження в громаді послуги патронату, надання прийомним батькам, опікунам, батькам-вихователям необхідних соціальних послуг;

- удосконалення механізму взаємодії місцевих органів влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей у сім'ях, де батьки неналежним чином виконують свої батьківські обов'язки, а також у сім'ях усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів;

- мінімізація соціальних проблем, які виникають у внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб;

- забезпечення найкращих інтересів дитини в усіх сферах та під час прийняття рішень щодо дитини;

- пріоритетність заходів із запобігання і профілактики складних життєвих обставин, інституціалізації;

- системність та безперервність підтримки сімей із дітьми та формування засад відповідального батьківства;

- забезпечення інклюзивності та безбар'єрності, недискримінації дітей з інвалідністю.

3. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, обсягів та джерел фінансування, строки та етапи виконання Програми

Прийняття цієї Програми дозволить підвищити рівень здійснення соціального захисту дітей, особливо дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю, забезпечення їх прав, свобод і законних інтересів, у тому числі права на безпечні умови виховання та проживання в сімейному оточенні.

Програма передбачає протягом 2026-2028 років здійснити комплекс заходів, спрямованих на поліпшення становища дітей, їх фізичного, інтелектуального і духовного розвитку шляхом:

- підтримки сімей, які взяли на виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сімей і дітей соціально незахищених категорій, сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;

- збільшення кількості прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, сприяння їх ефективній діяльності;

- запровадження в громаді послуги патронату;

- зменшення кількості дітей, які перебувають в закладах інституційного догляду;

- проведення спільної соціальної роботи всіх суб'єктів виявлення складних життєвих обставин для своєчасного реагування на випадки залишення дітей у небезпеці, захисту прав дітей, виявлення бездоглядних та безпритульних дітей, їх влаштування до закладів соціального захисту дітей, організації надання соціальних послуг сім'ям;

- соціальної підтримки внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб, які потребують послуги інтеграції та соціальної адаптації за новим місцем проживання, допомоги в забезпеченні створення належних умов для життєдіяльності, реалізації їх прав та потенціалу, забезпечення соціальної,

медичної, психологічної та матеріальної підтримки;

- проведення перевірок діяльності органів опіки та піклування, закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, щодо забезпечення ними захисту прав дітей;

- підвищення поінформованості населення з питань реалізації прав, свобод та законних інтересів дітей, розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, послуги патронату тощо.

- системна інформаційна політика, спрямована на формування суспільної думки стосовно надважливості потреби кожної дитини зростати в сімейному оточенні та шкоди для дитини інституційного догляду та виховання, а також подолання переконань, що держава в особі закладів, які здійснюють інституційний догляд та виховання, може краще задовольнити потреби дитини, ніж сім'я, яка перебуває у складних життєвих обставинах;

Програма є довгостроковою та розроблена на період до 2028 року, передбачає два етапи виконання: I-й етап – 2026-2027 роки; II-й – 2028 рік.

Фінансове забезпечення заходів Програми здійснюється за рахунок коштів бюджету Менської міської територіальної громади та інших джерел, не заборонених чинним законодавством. При цьому обсяг коштів визначається органами виконавчої влади та місцевого самоврядування під час формування бюджету з урахуванням фінансових можливостей та може змінюватись в процесі виконання бюджету при внесенні змін до нього.

Ресурсне забезпечення Програми та строки її виконання наведено у додатку 1.

4. Завдання, заходи реалізації Програми та результативні показники

Протягом 2026-2028 років планується реалізувати завдання та здійснити такі заходи:

1. Запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності дітей, а саме:

- своєчасно виявляти дітей, які залишились без догляду або піклування батьків, безпритульних та покинутих батьками дітей, забезпечувати їх влаштування до центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, патронатних сімей;

- встановлювати статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, не пізніше як через два місяці після виявлення дитини, яка залишилася без батьківського піклування.

2. Удосконалення процесу реабілітації бездоглядних та безпритульних дітей та їхніх сімей, дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, а саме:

- запроваджувати інноваційні методики надання соціальних послуг сім'ям з дітьми;

- розвивати форми роботи з батьками дітей, які перебувають у центрах соціально-психологічної реабілітації дітей, у закладах інституційного догляду, батьками, які ухиляються від виконання батьківських обов'язків.

3. Запровадження нових соціальних послуг для сімей з дітьми, які

опинились у складних життєвих обставинах.

4. Розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (усиновлення, опіка, піклування, створення дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей), розвиток послуги патронату.

5. Забезпечення доступу населення до повної та об'єктивної інформації з питань влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання, використовуючи можливості інтернет-ресурсів та ЗМІ.

6. Інформування населення та здійснювати пошук, направлення на навчання кандидатів у патронатні вихователі.

7. Створення умов для залучення у життя територіальної громади дітей з особливими освітніми потребами та/або інвалідністю, а також їх сімей, забезпечення доступу дітей та сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах або можуть потрапити у такі обставини, до соціальних послуг, які відповідають їх індивідуальним потребам та надаються на основі принципів інтегрованості, інклюзивності, послідовності та доступності.

8. Забезпечення сталості функціонування системи надання соціальних послуг на рівні територіальної громади.

9. Розвиток у громаді патронатних сімей або інших форм виховання з умовами, наближеними до сімейних, як альтернативи влаштування дітей до будинків дитини, центрів соціально-психологічної реабілітації, притулків та інших закладів для дітей.

10. Підвищення спроможності та відповідальності органів місцевого самоврядування за створення та забезпечення функціонування сімейних форм виховання для влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також сприяння їх інтеграції у життя територіальної громади, зокрема шляхом надання послуг і підтримки дітям з інвалідністю та сім'ям, в яких вони виховуються.

11. Забезпечення якісного відбору, підготовки та супроводу осіб, які бажають взяти дитину на виховання, формування навичок догляду за дітьми, захисту їх прав та інтересів.

12. Забезпечення якісної підтримки сімей, в яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, працівниками надавачів соціальних послуг, які пройшли спеціальну підготовку та володіють відповідними навичками.

6. Координація та контроль за ходом виконання Програми

Безпосередній контроль за реалізацією заходів Програми здійснює служба у справах дітей міської ради та постійна комісія з питань охорони здоров'я, соціального захисту населення, освіти, культури, молоді, фізкультури і спорту Менської міської ради.

Начальник Відділу соціального захисту
населення та охорони здоров'я Менської
міської ради

Марина МОСКАЛЬЧУК